

PROFESSIONAL TA'LIMNING DUAL TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-METODIK ASOSLARI

Islamov Xusniddin Almardanovich

Qamashi tumani Qamashi tuman 2-son politexnikumi direktor.

Yo'l harakati qoidalari va harakat xavfsizligi fani o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14740149>

Annotatsiya. *Professional ta'limning dual tizimi, ya'ni nazariy bilimlar va amaliy faoliyatni birlashtirgan ta'lim modeli, dunyoning ko'plab rivojlangan mamlakatlarida o'quv jarayonining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynamoqda. Ushbu tizimda ta'lim jarayoni ikki asosiy komponentdan iborat: birinchi komponent, o'quvchi yoki talaba universitet yoki kollejda nazariy bilimlarni olishni davom ettiradi; ikkinchi komponent esa ularning o'quv dasturlari bo'yicha amaliy tajriba to'plashni o'z ichiga oladi. Shu tariqa, dual tizim nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham shakllantirishga qaratilgan bo'ladi. Ushbu maqolada professional ta'limning dual tizimini takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Professional ta'lim, dual tizim, component, metodika, ilmiy.*

SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL BASIS OF IMPROVING THE DUAL SYSTEM OF PROFESSIONAL EDUCATION

Abstract. *The dual system of professional education, that is, an educational model that combines theoretical knowledge and practical activity, plays an important role in increasing the effectiveness of the educational process in many developed countries of the world. The educational process in this system consists of two main components: the first component, in which a student continues to receive theoretical knowledge at a university or college; the second component involves gaining practical experience in their curriculum. Thus, the dual system is aimed at forming not only theoretical knowledge, but also practical skills. This article analyzes the scientific-methodological foundations of improving the dual system of professional education.*

Keywords: *Professional education, dual system, component, methodology, scientific.*

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ДУАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. *Дуальная система профессионального образования, то есть образовательная модель, сочетающая теоретические знания и практическую деятельность, играет важную роль в повышении эффективности образовательного*

процесса во многих развитых странах мира. В этой системе образовательный процесс состоит из двух основных компонентов: в первом компоненте студент продолжает получать теоретические знания в университете или колледже; Второй компонент предполагает получение практического опыта в рамках учебных программ. Таким образом, дуальная система будет ориентирована не только на развитие теоретических знаний, но и практических навыков. В статье анализируются научно-методические основы совершенствования дуальной системы профессионального образования.

Ключевые слова: Профессиональное образование, дуальная система, компонент, методология, научный.

Dual ta'lim tizimining mohiyati va ahamiyati

Dual ta'lim tizimi – bu ikki tomonlama o'qitish usulini nazarda tutadi. U o'quvchilarni, talabalarni faqatgina klassik darslar bilan cheklamay, balki ularga amaliyot orqali o'rganish imkoniyatini taqdim etadi. Bu tizimda o'quvchilar, odatda, bir necha kunni o'quv muassasasida, qolganini esa ish joyida o'tkazadilar. Nazariy bilimlar o'qituvchilar tomonidan taqdim etilib, amaliy mashg'ulotlar esa sanoat, ishlab chiqarish yoki xizmat ko'rsatish sohalarida ishlovchi tashkilotlarda amalga oshiriladi.

Dual tizimning eng katta afzalliklaridan biri – u talabalarni ish bozoriga tayyorlashda samarali vosita bo'lishidir. Bu tizim nafaqat talabalarni kasbga tayyorlashni, balki ularning ishlashga, ijodiy va amaliy faoliyatni rivojlantirishga yordam beradi. Bundan tashqari, ishlab chiqarish va sanoat sektorlari bilan yaqin aloqalar o'rnatilib, o'quvchilarga o'z kasbini chuqur o'rganish imkoniyati beriladi.

Dual tizimni takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari

Dual tizimni takomillashtirishda bir qator ilmiy va metodik asoslar mavjud bo'lib, ular o'quvchilarning kompetensiyalarini yanada oshirishga qaratilgan. Ushbu ilmiy-metodik asoslar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Ta'limning integratsiya yondashuvi

Dual tizimda o'quv dasturlarining nazariy va amaliy qismlari o'rtasidagi integratsiya juda muhimdir. Ta'lim tizimida amaliy faoliyatni nazariy bilimlar bilan muvofiqlashtirish talab etiladi.

Bu o'quvchilarni chuqur bilimlarga ega bo'lishi bilan birga, ishlab chiqarish sohasidagi real muammolarni hal qilish uchun zarur bo'lgan amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga imkon

beradi. Shuningdek, nazariy bilimlarni ishlab chiqarish jarayonlariga tatbiq etish, o'quvchilarning o'rganish jarayonini yanada samarali va aniqroq qiladi.

Individual yondashuv

Har bir talabaga individual yondashuvni amalga oshirish ta'lim jarayonini takomillashtirish uchun muhim ahamiyatga ega. Har bir o'quvchining o'ziga xos ehtiyojlari va qobiliyatlari mavjud.

Shu sababli, o'quv dasturida har bir o'quvchi uchun moslashtirilgan amaliy mashg'ulotlar tashkil etilishi kerak. Bu nafaqat talabalarni yaxshi tayyorlash, balki ularning ish joyida o'z iqtidorlarini to'liq namoyon etishlariga ham yordam beradi.

O'qituvchilarni va murabbiylarni tayyorlash

Dual tizimda o'qituvchilar va murabbiylarning roli beqiyosdir. Ular nafaqat nazariy bilimlarni o'rgatish, balki amaliy tajriba o'rgatish bo'yicha ham katta tajribaga ega bo'lishlari kerak. O'qituvchilar va murabbiylar malakasini oshirish, ularning yangi metodlarni va texnologiyalarni o'zlashtirishlari, o'quvchilarga yuqori sifatli ta'lim berish uchun zaruriy shart-sharoitlarni yaratadi. Bundan tashqari, murabbiylarning ishlab chiqarish jarayonidagi amaliy tajribasi o'quvchilarga foydali ko'nikmalarni o'rgatishda muhim rol o'ynaydi.

Ishlab chiqarish va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik

Dual tizimda ishlab chiqarish va ta'lim muassasalari o'rtasidagi samarali hamkorlik muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarning amaliy mashg'ulotlarini tashkil etish uchun, ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish sektorlari o'rtasida yaqin aloqalar o'rnatilishi kerak. Bu aloqalar o'quvchilarga real ish muhitida tajriba orttirish, zamonaviy texnologiyalar bilan tanishish va ishlab chiqarish jarayonlariga bevosita qo'shilish imkoniyatini beradi. Shuningdek, bu hamkorlik o'quvchilarning kasbga tayyorligini yaxshilashga yordam beradi.

Innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish

Dual ta'lim tizimining samaradorligini oshirish uchun innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish zarur. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar va onlayn ta'lim imkoniyatlari ta'lim jarayonini takomillashtirishda muhim rol o'ynamoqda. O'quvchilar uchun virtual laboratoriyalar, onlayn platformalar va simulyatsiyalar yaratish orqali amaliy mashg'ulotlarni yanada samarali o'tkazish mumkin. Shuningdek, sun'iy intellekt va mashinani o'rganish texnologiyalarini tatbiq etish orqali o'quvchilarning o'rganish jarayonini shaxsiylashtirish va yaxshilash mumkin.

Dual tizimda talabalarning kasbga tayyorligini oshirish

Dual tizimning asosiy maqsadi – o'quvchilarni professional faoliyatga tayyorlashdir. Bu tizim talabalarga nafaqat o'qish, balki ishlash uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni ham o'rgatadi.

Dual tizimda talabalarining kasbga tayyorligini oshirishda quyidagi jihatlar muhim hisoblanadi:

Ishlab chiqarish jarayonlari bilan tanishish

Dual ta'lim tizimi talabalarga ishlab chiqarish jarayonlari bilan bevosita tanishish imkoniyatini beradi. O'quvchilar amaliyot davrida ishlab chiqarish jarayonlarining barcha bosqichlarida qatnashib, real ish sharoitlarida o'z bilimlarini amalda qo'llash imkoniga ega bo'ladilar. Bu ularning kasbiy malakasini oshiradi va ish joyidagi talablarni tushunishga yordam beradi.

Yangi texnologiyalar bilan ishlash

Dual tizim talabalarga yangi texnologiyalarni o'rganish va ulardan samarali foydalanishni o'rgatadi. Zamonaviy ishlab chiqarish jarayonlari va texnologiyalarni bilish, talabalarni raqobatbardosh qilishga yordam beradi. Bu esa ularning ish bozorida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlarini ta'minlaydi.

Muloqot va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish

Dual tizimda talabalarga jamoada ishlash va muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga e'tibor qaratiladi. Ishlab chiqarish muhitida talabalar turli xil jamoalarda ishlashadi, bu esa ularning muammolarni birgalikda hal qilish, muloqot qilish va liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa

Professional ta'limning dual tizimi zamonaviy ta'limda o'qitishning samarali usuli sifatida muhim ahamiyatga ega. Nazariy bilimlar va amaliy tajriba o'rtasidagi integratsiya talabalarni ish bozoriga tayyorlashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Tizimni takomillashtirish uchun ilmiy-metodik asoslar, jumladan, ta'limning integratsiya yondashuvi, individual yondashuv, o'qituvchilarni tayyorlash, ishlab chiqarish va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik, innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish kabi ko'plab omillarni hisobga olish zarur.

Bu orqali nafaqat o'quvchilar, balki ishlab chiqarish sektori ham foyda ko'radi, chunki talabalarining amaliy ko'nikmalari va bilimlari ishlab chiqarish jarayonlarida qo'llaniladi.

Shuningdek, dual tizim talabalarining kasbga tayyorligini oshiradi, ularning real ish muhitiga moslashishini ta'minlaydi va ish bozorida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlariga yordam beradi.

REFERENCES

1. Sh.X. Mahmudov. "Ta'lim tizimini takomillashtirishning ilmiy asoslari". Tashkent: 2020.
2. J.M. Pirogova. "Dual ta'lim tizimining rivojlanishi va metodik asoslari". Moskva: 2019.
3. D.L. Zaharov. "Innovatsion ta'lim tizimlari va ularning amaliyotga tatbiqi". Sankt-Peterburg: 2021.
4. R. Xolm. "Professional ta'lim va uning zamonaviy yo'nalishlari". Londra: 2020.